

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף נה

משנה: העיד רבי יוחנן בן גודגדא: חרשת שהשיאה אביה בקטנותה ולאחר מכן גדלה, היא יוצאת בגט. אפילו שאביה מקדש אותה מדאורייתא, ואחרי שנישאה היא כבר לא ברשות אביה, וממילא אינו יכול לקבל את גיטה בשבילה, והיא הרי אין לה דעת להתגרש – בכל אופן היא מתגרשת בגט, משום שאין צורך בהסכמת האישה להתגרש אלא היא מתגרשת בעל כרחיה.

ועל קטנה בת ישראל: קטנה ישראלית שהשיאה אחיה ואימה לכהן שנישואיה רק מדרבנן, בכל אופן אוכלת בתרומה.

ועל המריש הגזול: אדם שגזל קורה וכנה איתה בית גדול, והוא רוצה לחזור בתשובה – בעיקרון היה עליו להחזיר את הקורה עצמה השייכת לבעלים, אבל מפני 'תקנת השבין' שלא למנוע אדם מלחזור בתשובה, הוא לא צריך להחזיר את הקורה עצמה אלא רק את הכסף שהיא שווה.

ועל חטאת הגזולה: שלא נודע שהיא גזולה והקריבו אותה – היא מכפרת, ואין צריך להביא חטאת אחרת, מפני 'תיקון המזבח' ויבואר בגמרא.

גמרא: אמר רבא: מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא שאמר שלא צריך את דעת האישה בגירושין – אנו לומדים שאם אדם בא לגרש את אשתו וקודם לכן הראה לעדים בשקט שיש לו גט ביד, ואז אמר לאשה 'קחי את השטר חוב הזה' והיא לא ידעה שזה גט ולקחה את השטר לידיה – היא התגרשה.

קושיא: פשיטא? הגמרא מתרצת: היה מקום לחשוב שכשאמר לאשה שהוא נותן לה שטר חוב, הוא בעצם בא לבטל את הגט. קמ"ל שאם הוא היה רוצה לבטל את הגט הוא היה אומר זאת לעדים ולא לאשה. והסיבה שהוא שיקר עליה ולא גילה לה שזה גט, בגלל שהוא התבייש ממנה שהוא מגרש אותה.

*

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

ואילו חרשת לא אכלה: כלומר רבי יוחנן בן גוזגדא דיבר בתחילה על חרשת (שיוצאת בגט) אך לא אמר שהיא אוכלת בתרומה, והוא היה צריך לעבור למקרה של קטנה בכדי לומר שהיא אוכלת בתרומה. מוכח מכאן שחרשת לא אוכלת בתרומה. מדוע? (והרי גם נשואין של חרשת הם מדרכן, כמו נישואי קטנה על ידי אחיה ואימה שהם מדרכן).

גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת: שמא תתחתן החרשת עם כהן חרש ויאכילה תרומה.

הגמרא מקשה: הרי בכל מקרה חרשת יכולה לאכול תרומה כמו קטן שאוכל נבלות (אליבא דמאן דאמר שקטן אוכל נבילות אין בית דין מצווים להפרישו)? ומתרת: שמא יאכיל כהן חרש את אשתו פקחת ישראלית שהיא אסורה לאכול, משום שהכהן החרש אין קניינו קנין מדאורייתא ואשתו אסורה לאכל בתרומה.

ומקשה: ועדיין, בתרומה דרבנן מותר לה לאכול, שהרי נישואיה חלים מדרכן, והחרש יכול להאכיל אותה בתרומה דרבנן?

ומתרת: גזירה שמא הוא יאכיל אותה בתרומה דאורייתא שהיא אסורה לאכול.

*

אמר עולא: מדאורייתא חטאת הגזולה, גם אם לא נודע ברבים שהיא גזולה - היא לא מכפרת, משום שיאוש בלבד (- כדי) בלי 'שינוי רשות' אינו קונה. **[דהיינו אדם שנגזל ממנו חפץ והבעלים מתיאש ממנו - הגזלן אינו קונה אותו אלא אם כן יעבור החפץ לרשות אחרת, כגון שהגזלן ימכור את החפץ לאדם אחר ואז יקנה אותו הקונה ביאוש ושינוי רשות].** ולכן הקרבן הגזול לא יכול לכפר, אלא שחכמים תקנו שהקרבן יכפר כדי שהכהנים לא יהיו עצובים כשהם יגלו שהם אכלו בשר של חולין שנשחטו בעזרה (כלומר התברר שהם לא אכלו בשר קרבן אלא בשר בהמת חולין).

[ולחכמים יש כח לפטור את החייב בקרבן מלהביא קרבן חדש, כי חכמים יכולים לבטל דבר מן התורה בשב ואל תעשה].

אמרי ליה רבנן לעולא: והרי במשנה כתוב שהחטאת מכפרת 'מפני תיקון המזבח', ולא כדי שהכהנים לא יהיו עצובים?

אמר להם: אם הכהנים יהיו עצובים הם ימנעו מלעבוד בבית המקדש והמזבח יהיה בטל.

ורב יהודה אמר: מדאורייתא אפילו אם נודע ברבים שהחטאת גזולה - היא מכפרת, משום שיאוש בלבד קונה, אבל חכמים תקנו שהיא לא תכפר (כמדוייק מהמשנה שדוקא כשלא נודעה הגזילה החטאת מכפרת), כדי שלא יאמרו שהמזבח 'אוכל' קרבנות גזולים.

קושיא: בשלמא לעולא: לעולא מובן מדוע המשנה נקטה דוקא קרבן 'חטאת' שהכהנים אוכלים אותו ולכן הם יהיו עצובים, אבל **לרב יהודה** מדוע דוקא חטאת, הרי גם עולה שכולה נשרפת יאמרו שהמזבח אוכל גזילות?

תירוץ: לא מיבעיא קאמר: כלומא לא רק בעולה שהמזבח אוכל את כולה יש את החשש שיאמרו מזבח אוכל גזילות, אלא אפילו בחטאת שרק החלב והדם הולך למזבח ואת השאר אוכלים הכהנים יש את החשש שיאמרו מזבח אוכל גזילות.

תנן על חטאת הגזולה וכו': לרב יהודה קשה, כי היה על המשנה לומר הפוך: על חטאת הגזולה **שנודעה** לרבים **שאינה** מכפרת מפני תיקון המזבח?

הכי נמי קאמר: כוונת המשנה לומר מכלל הן אתה שומע לאו, שדוקא לא נודעה מכפרת, אבל נודעה אינה מכפרת, מדוע? מפני תיקון המזבח.

מתיב רבא: הגונב בהמה משלם כפל, הגונב בהמה וטבח (- שחט) ומכר אותה משלם ארבע וחמישה.

גנב בהמה, לאחר מכן הקדיש אותה לקרבן, ולאחר מכן טבח ומכר אותה - משלם רק כפל ולא ארבעה וחמישה. משום שכאשר הוא טבח ומכר, הבהמה היתה כבר של הקדש, ואין תשלומי ארבעה וחמישה נוהגים בהקדש.

ותני עלה: ונאמר בבבלייתא על המשנה הזו, שאם הגנב שחט את הבהמה מחוץ לעזרה הוא חייב כרת (כי הבהמה הזו הקדשה לקרבן, והשוחרט קדשים בחוץ חייב כרת).

הקושיא: אם יאוש בלבד לא קונה (כדברי עולא), מדוע הוא חייב כרת על השחיטה בחוץ, והרי ההקדש לא חל בכלל והבהמה היא בהמת חולין!

תירוץ: אמר רב שיזבי: כוונת הבבלייתא שהוא חייב 'כרת' מדברי חכמים.

(המשך בדף הבא ↓)

אחיכו עליה: צחקו עליו החכמים: וכי שייך עונש 'כרת' מדברי חכמים?

אמר להם רבא: אדם גדול אמר דבר, אל תצחקו עליו. וכוונתו לומר: הוא חייב כרת דאורייתא שהגיע על ידי דברי רבנן. דהיינו כאשר הגנב הקדיש את הבהמה, רבנן קנסו אותו והעמידו את הבהמה ברשותו כדי שיחול עליו ההקדש (בכח 'הפקר בית דין הפקר'), וממילא כשהוא יטבח אותה בחוץ הוא יתחייב כרת.

אמר רבא הא וודאי קא מיבעיא לי: בדבר הזה אני מסתפק: האם רבנן העמידו את הבהמה ברשות הגזלן שהקדישה - למפרע משעת הגניבה, או רק משעת ההקדש? והנפקא מינה: אם הבהמה ילדה לפני שהוא הקדיש אותה. אם הגזלן זכה בה משעת הגזלה - הוא זכה בוולד (ועליו לשלם לנגזל רק בהמה העומדת ללדת), אבל אם הגזלן זוכה בבהמה רק משעת ההקדש - הוא לא זכה בוולד (ועליו לשלם לנגזל בהמה וגם ולד).

הדר אמר רבא: לאחר מכן אמר רבא: מסתבר שחכמים זיכו את הבמה לגזלן רק משעת ההקדש כדי ש'לא יהא חוטא נשכר' - הגזלן שירוויח את הוולד.

משנה: לא היה סיקריקון במלחמת טיטוס שהיתה ביהודה וירושלים. **סיקריקון** = רומאי רוצח שנותן לו הישראל קרקע בתמורה שלא יהרוג אותו ואומר לו 'קח קרקע זו ואל תמיתני'. ויבואר בגמ'.

כיצד: יהודי שקנה קרקע מהסיקריקון ואח"כ חזר וקנה את הקרקע מבעל הבית (= בעל הקרקע שנתן את הקרקע לסיקריקון כדי שלא יהרגו), מקחו בטל, לפי שאנו אומרים שבעל הקרקע הסכים למכירה רק מחמת שפחד מהסיקריקון, או שחשב בליבו שעדיף לו לתבוע את היהודי ולא את הסיקריקון. אבל אם היהודי קנה מבעל הבית ואח"כ מהסיקריקון מקחו קיים.

*

לקח מן האיש: מי שקנה מן האיש את הקרקע המיוחדת לכתובת אשתו (= שהדין הוא שקרקע זו משועבדת לכתובתה ויכולה להוציאה ממי שקנה אותה) ואח"כ חזר וקנה אותה מן האשה שלא תוכל לגבותה בכתובתה, מקחו בטל ויכולה לגבותה בכתובתה, לפי שאנו אומרים שבאמת היא לא רצתה למכור אותה אלא רק עשתה

נחת רוח לבעלה שלא יחשוב שהיא מצפה למותו או שיגרשנה (= שאז תגבה את השדה בכתובתה).

*

זו משנה ראשונה: כלומר מה שאמרנו למעלה שהלוקח מן הסיקריקון מקחו בטל זו משנה ראשונה, אבל בית דין שהיה לאחריהם אמר שהקונה מן הסיקריקון אפילו לא חזר וקנה מבעל הבית מקחו קיים, וצריך לתת לבעלים רבע משווי הקרקע, לפי ששיערו חכמים שהסיקריקון מוזיל רבע מהמחיר משום שהוא לקחה בחינם, ולכן אמרו שאת אותו רביע שהקונה הרוויח יתן לבעל הבית.

אימתי? מתי אמרו שהקונה מן הסיקריקון מקחו קיים? בזמן שאין לבעלים הראשונים מעות לקנות את הקרקע, אבל אם יש לו מעות לשלם לזה שקנה את השדה מהסיקריקון, הוא קודם לכל אדם ונותן את המעות לזה שקנה מהסיקריקון והוא מחזיר לו את הקרקע.

רבי הושיב בית דין ופסקו, שאם שהשתה הקרקע אצל הסיקריקון 12 חודש, שוב אין לבעלים הראשונים זכות קדימה, אלא כל מי שקודם לקנות את הקרקע זכה בה אלא שצריך לתת לבעלים רבע משוויה.

גמרא: שאלה: **השתא וכו':** המשנה לא מובנת, אם במלחמה עצמה לא היו סיקריקון (= גויים רוצחים שלוקחים את הקרקע במקום להרוג את בעל הבית) וכי מהמלחמה ואילך כן היה סיקריקון?

תשובה: אמר רב יהודה: כוונת המשנה שלא דנו בה דין סיקריקון, כלומר במלחמה לא היה דין סיקריקון אלא מי שקנה מהסיקריקון מקחו קיים, אבל מהרוגי המלחמה ואילך דנו דין סיקריקון והלוקח מהסיקריקון דינו כפי המפורש במשנתנו.

דאמר רבי אסי: וכפי שאמר רבי אסי - טיטוס גזר שלש גזירות בשלשה תקופות במהלך המלחמה: 1. כל רומאי שרואה יהודי ולא הורג אותו יהרגו אותו בעצמו, ולכן בתקופה זו לא היה דין סיקריקון לפי שהיהודי היה אומר לרומאי 'קח קרקע זו ותעזוב אותי בחיים' והוא הקנה לו אותה בלב שלם ולכן מי שקנה מהסיקריקון בתקופה זו מקחו קיים. 2. כל רומאי שיהרוג יהודי יקבל 4 זוזים. 3. כל רומאי שיהרוג יהודי יהרגו אותו בעצמו.

הלכך וכו': כלומר לכן בתקופת הגזרה הראשונה והשניה כיון שהרומאים היו הורגים את היהודים, הרי שיהודי שרצה להציל את נפשו היה גומר בדעתו להקנות את הקרקע לסיקריקון, ולכן מי שקנה מהסיקריקון מקחו קיים, אבל בתקופת הגזרה האחרונה שהם לא היו הורגים את היהודים, הרי שהיהודי לא היה מקנה לסיקריקון את הקרקע אלא היה אומר בליבו שהסיקריקון יקח כעת את הקרקע ולמחר אני יתבע אותו בדין ואקח את הקרקע בחזרה, ומתקופה זו והלאה היה דין סיקריקון שהקונה ממנו מקחו בטל.

אמר רבי יוחנן: מה שנאמר "אֲשֶׁרִי אָדָם מִפֶּחַד תְּמִיד וּמִקְשָׁה לְבוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה" זה מרמז על שלשה מקרים שייבאו להלן שבהם האנשים בטחו על רוב טובתם ושלוותם, לבייש את בר קמצא, ושהכו את שיירת בת הקיסר, והיה עליהם לפחד ולדאוג מן הפורענות העלולה לבוא עליהם.

המקרה הראשון - בגלל המעשה עם קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים:

היה אדם שלאזהבו קראו 'קמצא' ולשונאו קראו 'בר קמצא', עשה אותו אדם סעודה ואמר למשרתו שילך להזמין את 'קמצא' לסעודה. הלך המשרת ובמקום להזמין את 'קמצא' אוהבו הזמין את 'בר קמצא' שונאו. הגיע בעל הסעודה וראה ש'בר קמצא' יושב בסעודה, אמר לו - מאחר שאתה שונאי מה אתה עושה כאן בסעודה? קום וצא! אמר לו בר קמצא - הואיל והגעתי תניח לי ואני אתן לך את דמי האכילה והשתיה שלי. אמר לו - לא! אמר לו בר קמצא - אתן לך את דמי חצי מהסעודה. אמר לו - לא! אמר לו בר קמצא - אתן לך את דמי כל הסעודה. אמר לו - לא! תפס אותו בידו והקימו והוציאו מהסעודה.